

TEMA 2-A. L'ORGANITZACIÓ POLÍTICA DE L'ESTAT ESPANYOL

1. LES INSTITUCIONS DE L'ESTAT

La Corona: Espanya és una monarquia parlamentària. Açò significa que tenim un rei, però que no governa, ja que esta funció la realitzen el govern i el parlament, triats democràticament. El monarca és el cap de l'estat i té diverses funcions: representa a l'estat espanyol en l'estranger, assessora al govern i presideix actes públics, com a desfilades, inauguracions o lliuraments de premis. A més, totes les lleis han de ser signades pel rei, perquè entren en vigor, encara que està obligat a açò i no és responsable del que signa. La successió a la corona es fa de forma hereditària en els descendents de Felipe VI, tenint preferència els homes i els parents més pròxims.

Les Corts: exerceixen el poder legislatiu i es divideixen en dues cambres: Congrés dels Diputats i Senat. Quan el govern vol que s'aprove una llei, l'envia al Congrés, que la pot aprovar o rebutjar, passant després al Senat, que fa el mateix. No obstant açò, el Congrés és molt més important, doncs les lleis es poden aprovar encara que el Senat les rebutge. D'altra banda, és el Congrés qui tria al president del govern (i ho pot cessar mitjançant una moció de censura), una cosa que el Senat no pot fer.

A més d'aprovar les lleis, les Corts aproven els pressupostos generals de l'estat (és a dir, les despeses i els ingressos) i controlen la labor de l'executiu, mitjançant preguntes als ministres (o al president), perquè expliquen per què estan fent una cosa o una altra. A més, han d'aprovar els tractats internacionals i designen a la majoria dels magistrats del Tribunal Constitucional. Les dues càmeres es trien per sufragi universal (voten tots els majors d'edat) i secret (perquè no hi haja amenaces o compra de vots), celebrant-se eleccions cada quatre anys. Cada província tria a uns diputats, de forma proporcional a la seua població, però totes trien els mateixos senadors, siga la seua població la que siga, ja que es pretén que el Senat represente a les províncies, més que als habitants.

ESTRUCTURA ORGÁNICA DEL REINO DE ESPAÑA

El govern: ostenta el poder executiu, ja que és qui executa les lleis. El govern redacta les lleis (i els pressupostos de l'estat), les presenta a les Corts i, si són aprovades, s'encarrega d'executar-les. És a dir, proporciona els diners i s'encarrega de tots els detalls que no estan prevists en la llei. A més, el govern pren les decisions ràpides, com negociar tractats internacionals, donar

ordres a la policia o dirigir l'exèrcit en cas de guerra, havent de donar després comptes a les Corts.

El govern està format per un president, triat pel Congrés cada quatre anys, i uns ministres, nomenats pel president del govern, que els pot cessar quan vulga. Cada ministre compta amb diversos secretaris d'estat, que li ajuden a dirigir el seu departament. Per baix dels secretaris d'estat hi ha directors i sotsdirectors generals, que també són polítics.

El poder judicial: està format per tots els jutges, que s'encarreguen de controlar que es complisca la legalitat. Però els òrgans més importants són el Tribunal Suprem, el Tribunal Constitucional i el Consell General del Poder Judicial. El Tribunal Suprem és el màxim òrgan judicial, ja que totes les sentències que es recorren diverses vegades acaben anant a aquest òrgan. Una vegada el Tribunal Suprem dicta la seua sentència, ja no es pot recórrer més. Quant al Tribunal Constitucional, s'encarrega de controlar que les lleis que s'aproven respecten la Constitució, podent declarar nul·les les que no ho facen. Finalment, el Consell General del Poder Judicial és l'òrgan de govern dels jutges, ja que decideix sobre nomenaments, trasllats i sancions. Si açò ho fera el govern, podria amenaçar als jutges perquè feren el que ells volgueren i per açò eixes decisions les pren un òrgan independent.

EXERCICIS

1. Compara el govern de l'institut amb el govern del país cercant equivalències:

Institut	Espanya
Tanca exterior	Fronteres
Director	
Equip directiu (director, secretari i cap d'estudis)	
Consell Escolar	
Inspector	
Delegats	
Alumnes	

2. Quines funcions té el rei? Per què es diu que el rei regna però no governa?

3. Quines dues cambres formen el parlament espanyol? Quina et sembla més important? Per què?

4. Explica quin recorregut segueix una llei, des de que el govern comença a elaborar-la, fins que es posa en pràctica.

5. Qui tria al president del govern? I als ministres?

6. Què fa el Tribunal Suprem? I el Tribunal Constitucional?

2. ELS DRETS DELS CIUTADANS

Segons la Constitució de 1978, que és la llei més important del país, Espanya és un estat social i democràtic de dret. Açò significa el següent:

Estat social: l'estat ha de preocupar-se pel benestar de tota la població. Per això la Constitució reconeix el dret al treball, a un habitatge, a una seguretat social pública i a un repartiment just de les càrregues tributàries (del pagament d'impostos). L'estat ha de preocupar-se també perquè tots els ciutadans tinguen una atenció sanitària i educativa. Molts d'aquests principis (dret al treball o

a l'habitatge) són difícils de complir, però almenys es garanteix que l'estat no pot aprovar lleis que vagen en contra d'açò.

Estat democràtic: Espanya és un estat democràtic perquè el poder ve del poble, que és qui tria als seus representants perquè governen. Com tots els espanyols no podem fer les lleis o reunir-nos per a debatre-les, deleguem en uns senyors (els polítics) perquè ho facen per nosaltres. Si un no està d'acord amb el que fan els seus representants, pot triar a uns altres en les pròximes eleccions o presentar-se ell mateix. La participació dels ciutadans en política es du a terme mitjançant els partits polítics, ja que presentar-se a les eleccions requereix el treball de moltes persones. Els partits polítics reben subvencions de l'estat i amb aquests diners paguen les seues despeses (administració, propaganda, sous als seus dirigents). Els més importants compten amb milers d'afiliats, que aporten diners o col·laboració a l'organització, al mateix temps que trien als seus representants. En els congressos de cada partit els delegats decideixen el programa i trien als dirigents, qui després elaboren les llistes de candidats a les eleccions. Per això els que volen fer carrera política han de procurar dur-se bé amb els caps del partit, ja que si no, no els fiquen en les llistes i mai podran ocupar cap càrrec.

A banda de les eleccions, el govern pot convocar referèndums quan ho desitge, per a conèixer l'opinió de la població, encara que no està obligat a fer el que s'aprova. Finalment, els ciutadans poden presentar projectes de llei al parlament, si reuneixen 500.000 signatures. És el que es coneix com "iniciativa popular".

Estat de dret: encara que els governants són triats pel poble, no poden fer tot el que vulguen, doncs han de respectar una sèrie de drets que reconeix la Constitució. Tots estem sotmesos a l'imperi de la llei, la qual cosa vol dir que tothom, fins al president del govern, ha de complir les lleis i pot anar a la presó si no ho fa. A més, tots tenim uns drets, que no se'ns poden llevar, encara que el govern tinga majoria en el parlament. Els més importants són els següents:

- Dret a la vida i a la integritat física: es prohibeix la pena de mort i la tortura.
- Llibertat d'expressió: ningú pot ser castigat per expressar la seua opinió, excepte en cas de calúmnies o injúries.
- Llibertat de religió: no es pot obligar a ningú a practicar una religió.
- Habeas corpus: tot detingut ha de ser posat a la disposició d'un jutge abans de 72 hores. A més ha de saber de què se li acusa, tenir un advocat i un judici just.
- Dret a la vaga: els treballadors poden deixar de treballar per a aconseguir millores en les condicions de treball, sense que puguin ser acomiadats per açò.
- Llibertat d'associació: no es pot prohibir cap associació (partits, sindicats o d'un altre tipus), llevat que es demostre que la seua fi és cometre actes delictius.
- Llibertat de reunió: no es pot prohibir fer reunions o manifestacions públiques.
- Llibertat de moviments: no es pot prohibir a la gent que circule lliurement pel país, llevat que haja sigut condemnat per un jutge.
- Inviolabilitat de domicili: la policia no pot entrar en el domicili de ningú, llevat que tinga una ordre judicial.
- Principi d'igualtat: ningú pot ser discriminat per raó de sexe, religió, classe social, raça o idees polítiques. Tots som iguals davant la llei.
- Dret de propietat: a ningú se li poden confiscar els seus béns, llevat que siga per motius d'interès general i pagant-li una indemnització.

Tanmateix, alguns d'estos drets poden ser suprimits temporalment en cas d'emergència (guerra, rebel·lió) mitjançant l'estat d'excepció, però ha de ser pel temps estrictament necessari i amb permís del parlament. Després s'ha de tornar a la normalitat.

EXERCICIS

1. Què significa que Espanya és un estat social? Posa algun exemple.
2. Com participen els ciutadans en el govern del país? Crees que es fa sempre el que volen els ciutadans? Explica per què.
3. Imagina que vols dedicar-te a la política per a arribar a ser ministre. Quins passos hauries de seguir per a aconseguir el teu objectiu?
4. Què significa l'expressió "l'imperi de la llei"?
5. Esmenta cinc drets que ens reconega la Constitució.
6. Què diu el principi d'igualtat?

3. MUNICIPIS I PROVÍNCIES

El nostre país es divideix en 50 províncies i en uns 8.000 municipis (un municipi és una població que té el seu propi ajuntament). Primer parlarem dels municipis per a passar després a les províncies:

Els municipis: tots tenen un alcalde i quasi tots (els que tenen més de 100 habitants) compten amb regidors, que poden ser entre 4 i 50 depenent de la grandària de la població. Cada quatre anys es celebren eleccions municipals per a triar als regidors, que són els que després trien a l'alcalde. Com pot haver-hi pactes entre partits, no sempre ix com a alcalde el candidat del partit més votat. A banda de triar a l'alcalde els regidors voten les decisions més importants i uns quants, anomenats l'Equip de Govern, s'encarrega de governar la ciutat, encarregant-se cadascun d'un tema. D'aquesta manera, hi ha un regidor de cultura, un altre de festes, un altre d'urbanisme, un altre d'hisenda, etc.

MUNICIPIS PROPERS A VALÈNCIA

Els municipis obtenen la meitat dels seus diners del que els lliura el govern i l'altra meitat amb impostos propis com l'IBI (que paguen els que tenen una casa), l'impost de circulació (ho paguen els que tenen un vehicle) o l'impost sobre activitats econòmiques (per tindre un negoci). Amb tot això presten una sèrie de serveis. Tots els municipis, siga el que siga la seua grandària, han de tenir il·luminació pública, recollida de residus, mantindre els carrers nets i pavimentats, aigua potable a domicili, clavegueram i un cementeri municipal. Els més grans poden disposar d'altres serveis, com a policia local, transport públic, biblioteca, poliesportiu, parc públic, mercat municipal, serveis socials i escorxador. Els ajuntaments s'encarreguen a més d'organitzar les festes, de promoure el turisme (oficines de turisme) i d'organitzar actes culturals (concerts, conferències, concursos).

Els ajuntaments són els que duen a terme la política urbanística, dient on es pot construir i on no, quantes altures es permeten o si els habitatges han de ser de determinada manera. A Morella, per exemple, totes les construccions han de tindre una aparença similar a les quals ja hi ha, perquè tot sembla antic, que la ciutat siga més bonica i que vagen més turistes. En canvi hi ha unes altres en les quals cadascun pot construir com vulga i es barregen cases velles amb edificis moderns. D'altra banda, com hi ha molts interessos en el sector immobiliari, sovint els constructors subornen a regidors i alcaldes perquè recalifiquen sòl i poder fer urbanitzacions o pisos en zones on abans no es podia construir.

LES PROVÍNCIES D'ESPANYA

Les províncies: la divisió provincial data de 1833 i des de llavors ha canviat molt poc. En la majoria de les províncies hi ha una diputació provincial, elegida pels municipis de la següent manera: cada quatre anys els regidors de tota la província es reuneixen i trien als diputats de la diputació, que després elegeixen al president. Les diputacions es financen amb diners que els

passa l'estat i les comunitats autònomes, amb el que ajuden als pobles més xicotets, construint-los carreteres, poliesportius o biblioteques. A més, publiquen llibres, tenen museus i s'encarreguen dels bombers i de les places de bous.

Però no totes les províncies tenen diputació, doncs en les comunitats autònomes d'una sola província les seues funcions les realitza el govern autonòmic. Tampoc hi ha diputacions en les illes, ja que allí hi ha un govern en cadascuna, que es diu consell insular (a Balears) o cabildo (a Canàries). En cada capital de província, a més de la diputació, hi ha delegacions del govern central i de l'autonòmic. D'altra banda, compten amb una audiència provincial, que és on arriben els casos que es recorren després d'un primer judici. Finalment, un subdelegat del govern representa al govern en cada província, encarregant-se de dirigir la policia nacional, la guàrdia civil i les delegacions dels ministeris.

EXERCICIS

1. Qui governa en un municipi?
2. Com es financen els ajuntaments?
3. Quins serveis presten els ajuntaments?
4. Què són les diputacions? Com es trien?
5. Què fan les diputacions?
6. On hi ha subdelegats del govern? A què es dediquen?

4. LES COMUNITATS AUTÒNOMES

Fins a 1978 les diferents regions d'Espanya no tenien cap autonomia, per la qual cosa quasi tot es decidia des de Madrid. Després de la mort de Franco, per a satisfer les demandes dels nacionalistes, la **Constitució** va reconèixer el dret de les províncies a associar-se i a formar comunitats autònomes, que podrien comptar amb una major autonomia. Totes elles ho han fet, per la qual cosa s'han creat 17 comunitats autònomes, algunes uniprovinciales (com Madrid, Murcia o Astúries) i altres pluriprovinciales (com Andalusia, Castilla i Lleó o Catalunya). Cada comunitat autònoma compta amb un **estatut d'autonomia**, en el qual s'indica quines competències assumeix la comunitat (és a dir, quines coses pot fer el govern autonòmic), com funcionen els òrgans de govern, quins són els idiomes oficials i quin és la capital de la regió. D'altra banda, Ceuta i Melilla són ciutats autònomes, el que significa que tenen més autonomia que una ciutat normal.

Però les comunitats no poden fer tot el que vulguen, doncs la Constitució estableix unes **competències** exclusives per al govern central, que són defensa, afers exteriors, immigració, dret penal i laboral, ports i aeroports. A més, l'estat construeix les carreteres i ferrocarrils que creuen diverses regions i dicta lleis generals en sanitat, educació i altres camps, que després les comunitats autònomes poden desenvolupar. Els governs autonòmics, per la seua banda, tenen els seus propis funcionaris i s'encarreguen de la sanitat, l'educació i les obres públiques, alhora que prenen mesures en el camp de la cultura, agricultura o indústria, sempre que no entren en conflicte amb les lleis de l'estat. A més, algunes comunitats compten amb un defensor del poble o amb una policia autonòmica. Tot açò ho financen amb els diners que els passa el ministeri d'hisenda i, en menor mesura, amb alguns impostos que tenen cedits. Una excepció són el País Basc i Navarra, que recapten tots els seus propis impostos i després donen una part al govern central.

Les comunitats autònomes compten amb un parlament, un govern i un tribunal de justícia. El **parlament** està format per una sola cambra i pot anomenar-se Corts, Assembla o Parlament, segons la regió. Les seues funcions són semblants a les de les Corts espanyoles: voten les lleis, voten els pressupostos i controlen al govern, amb preguntes, petició de compareixences o fent una moció de censura. Els parlaments autonòmics s'elegeixen cada quatre anys en les eleccions autonòmiques, que en la majoria de les comunitats coincideixen amb les municipals.

El **govern** autonòmic elabora les lleis i les presenta al parlament. Si s'aproven les posa en pràctica i els assigna els diners necessaris perquè es puguin aplicar. El govern autònom està dirigit per un president, que és elegit pel parlament cada quatre anys. Per a governar nomena a diversos consellers (o consellers) que s'encarreguen cadascun d'un àrea (de sanitat, d'educació, d'obres públiques, d'agricultura, etc). Per baix del conseller hi ha directors generals i assessors, que també són polítics, i que li ajuden a realitzar el seu treball.

Finalment, el **tribunal superior de justícia** és el màxim òrgan judicial de la comunitat autònoma i és el que s'encarrega dels recursos contra lleis del govern autònom. També és el que jutja als polítics autonòmics acusats de corrupció.

Gràcies a la creació de les autonomies, els diferents pobles d'Espanya han pogut comptar amb un govern més proper a ells, que es preocupa més pels seus interessos. A més, s'ha pogut protegir millor la llengua i la cultura de cada regió. No obstant açò, les comunitats autònomes han creat nombroses empreses públiques i han hagut de contractar a molts alts càrrecs i funcionaris, la qual cosa ha suposat un augment de la despesa. Al mateix temps, han sorgit enfrontaments entre comunitats autònomes (per l'aigua, pel pagament d'impostos o per l'idioma) i molts nacionalistes segueixen sense estar contents. Al País Basc i a Catalunya moltes persones rebutgen l'estatut i la Constitució perquè no reconeix el dret a l'autodeterminació (independència), ni a poder modificar l'estatut sense comptar amb el parlament espanyol.

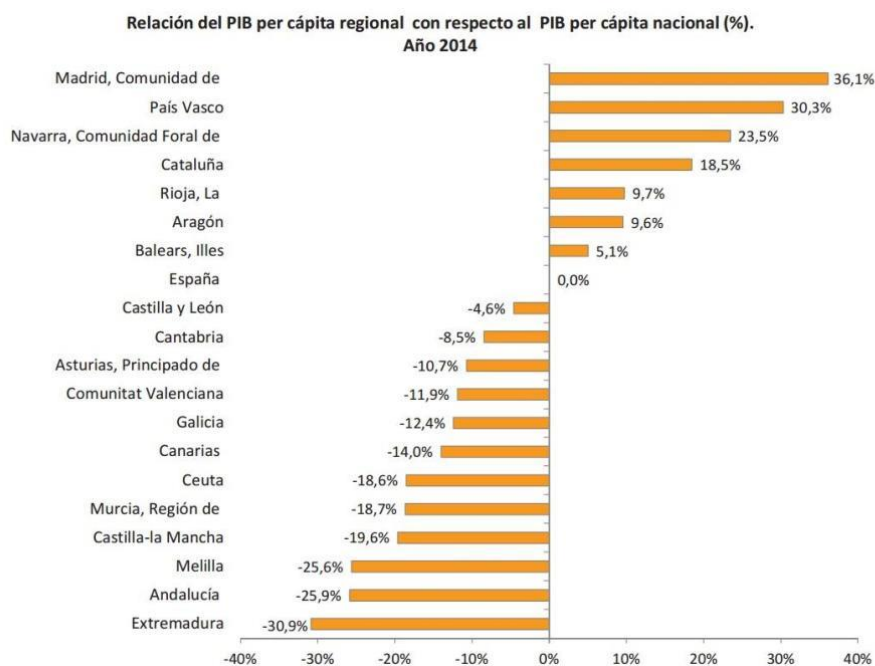
EXERCICIS

1. Quan van començar a crear-se les comunitats autònomes? Quantes hi ha ara?

2. Quines competències són exclusives del govern central? De quines s'encarreguen les comunitats autònomes?
3. Com es financen les comunitats autònomes?
4. Què fan els parlaments autonòmics? Com s'elegeixen?
5. Qui dirigeix el govern de cada comunitat autònoma? Quins càrrecs estan per baix d'ell?
6. Quins avantatges ha tingut la creació de comunitats autònomes? Per què els nacionalistes segueixen sense estar satisfets?

5. ELS DESEQUILIBRIS DE L'ESTAT ESPAÑOL

Totes les comunitats autònomes no són iguals, doncs hi ha grans **diferències** entre elles, tant de **riquesa**, com de població i grandària. Les més endarrerides es troben en el sud (Andalusia i Extremadura), amb una renda per habitant entorn del 70 % de la mitjana espanyola. D'altra banda, les més riques són Madrid i el País Basc, que estan entorn del 130 % de la mitjana espanyola. Traduït en xifres, açò significa que un treballador andalús guanya uns 900 euros al mes, mentre que un madrileny ingressa uns 1.600. Aquestes desigualtats es deuen al fet de que algunes regions han desenvolupat molt la indústria (País Basc, Catalunya) o els serveis (Madrid per ser la capital), mentre que unes altres van tardar molt més a modernitzar-se. A Madrid, per exemple, només el 0,1 % de la població es dedica al sector primari (agricultura, ramaderia i pesca), mentre que a Castella-la Manxa encara ho fan el 8% dels seus habitants. Açò es nota també en les taxes d'atur, doncs en les comunitats més riques no arriba al 18 %, mentre que en les més pobres supera el 25 %. A Andalusia, per exemple, hi ha més del doble de desocupació que al País Basc. A més, dins de cada comunitat autònoma també es donen diferències. Normalment el nivell de vida és més elevat en la costa i en les ciutats, mentre que en les zones rurals i de l'interior els sous són més baixos i hi ha menys indústria i serveis.

Per a reduir aquestes desigualtats la Constitució afirma que les regions més riques han de ser solidàries amb les més pobres. Açò significa que les comunitats més desenvolupades han d'aportar més diners del que reben, per a ajudar a les menys avançades. A més, les inversions de

l'estat es concentren en les regions més pobres (Extremadura, Andalusia), per a ajudar-los a crear empreses, millorar les seues comunicacions i permetre'ls aconseguir el nivell de vida de la resta del país. Açò a poc a poc s'ha anat aconseguint i en l'actualitat les diferències entre unes regions i unes altres no són tan grans com fa cinquanta anys. Tanmateix, es donen algunes injustícies que han provocat malestar en moltes comunitats autònomes. Primer perquè hi ha comunitats riques, com Navarra i el País Basc, que com recapten els seus propis impostos, reben més del que aporten a la resta de l'estat. En l'altre extrem està la Comunitat Valenciana, que està entre les més pobres, però que paga més del que rep. I Madrid, que cedeix tants diners a altres comunitats que acaba rebent menys de la meitat (per habitant) que Navarra, per exemple. També els catalans es queixen de rebre pocs diners i açò és una de les principals causes que vulguen ser independents. Aquest escàs finançament, a més, explica gran part del deute que tenen Catalunya i la Comunitat Valenciana, les comunitats més endeutades d'Espanya.

D'altra banda, també hi ha **diferències de població**, entre unes comunitats i unes altres. Encara que la densitat de població a Espanya és de 92 habitants per quilòmetre quadrat, hi ha algunes comunitats molt poblades (Madrid i País Basc, amb més de 300) mentre que unes altres estan molt buides (Aragó o Castella-la Manxa, amb menys de 25). Açò es deu al fet que en aqueixes comunitats hi ha menys treball, en haver-se anat modernitzant l'agricultura i sobrar mà d'obra. A més, com hi ha poca indústria o serveis, molts habitants han anat emigrant a les ciutats o a altres comunitats més pròsperes. Per això les comunitats més riques són també les que tenen una major densitat de població. L'única excepció és Andalusia, que sempre ha sigut una zona molt poblada per la seua gran grandària i la fertilitat de les seues terres.

Finalment, també hi ha **diferències de grandària**, doncs hi ha comunitats molt grans, mentre que altres són molt xicotetes. Les tres comunitats més grans (Castella-Lleó, Castella-la Manxa i Andalusia) ocupen més extensió que les altres 14 comunitats. La més xicoteta és Balears, que amb 5.000 quilòmetres quadrats és 18 vegades més menuda que Castella-Lleó, la més gran de totes.

EXERCICIS

1. Quines són les comunitats més riques? I les més pobres?
2. Per què unes comunitats són més riques que unes altres?
3. Què es fa per a ajudar a les regions més pobres? Hi ha hagut avanços amb aquestes mesures?
4. Quines injustícies existeixen actualment en el finançament autonòmic? Quines conseqüències té açò?
5. Per què les comunitats més pobres solen tindre menor densitat de població? És sempre així?
6. Posa dos exemples que demostrin les grans diferències de grandària entre unes comunitats i unes altres.